

Rapport 2007:37

Arkeologisk förundersökning

Gammeltorp 1:1

Arkeologisk förundersökning inför husbyggnation

RAÄ 119:2-4
Gammeltorp 1:1
Vårdsbergs socken
Linköpings kommun
Östergötlands län

Mattias Schönbeck

Gammeltorp 1:1

Arkeologisk förundersökning inför husbyggnation

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning och bakgrund	4
Topografi och fornlämningsmiljö.	4
Ortnamn	4
Syfte och metod	4
Resultat	4
Referenser	6
Tekniska uppgifter.	8

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
K U L T U R M I L J Ö A V D E L N I N G E N

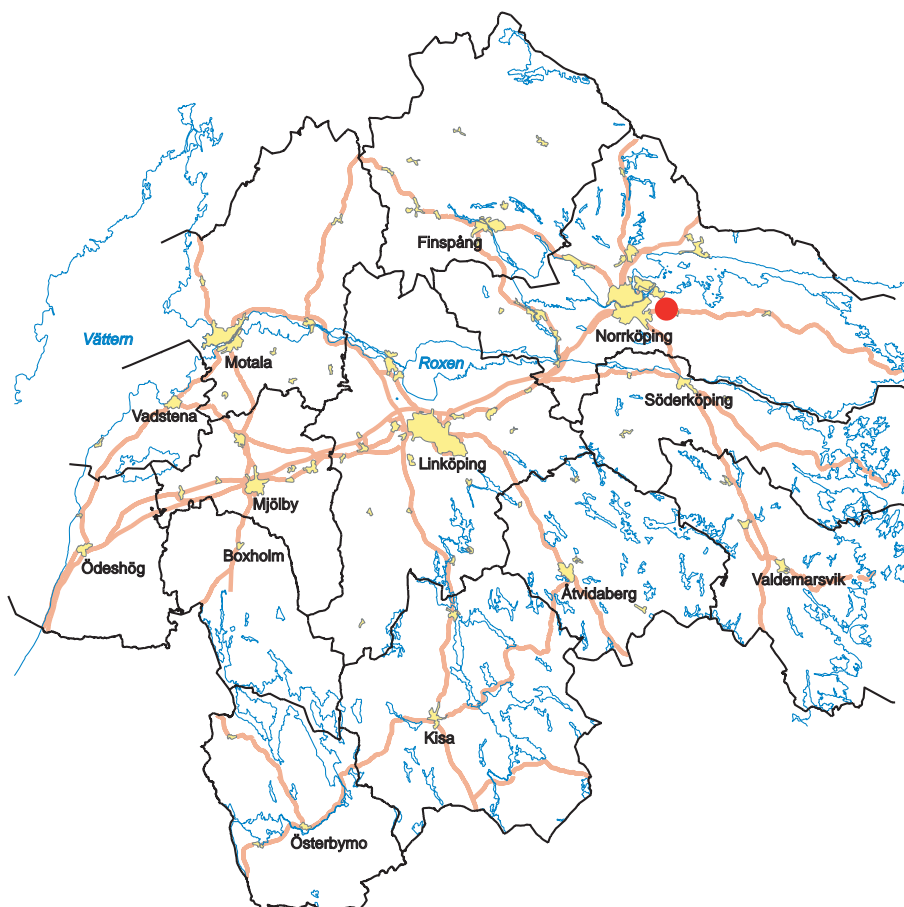
Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

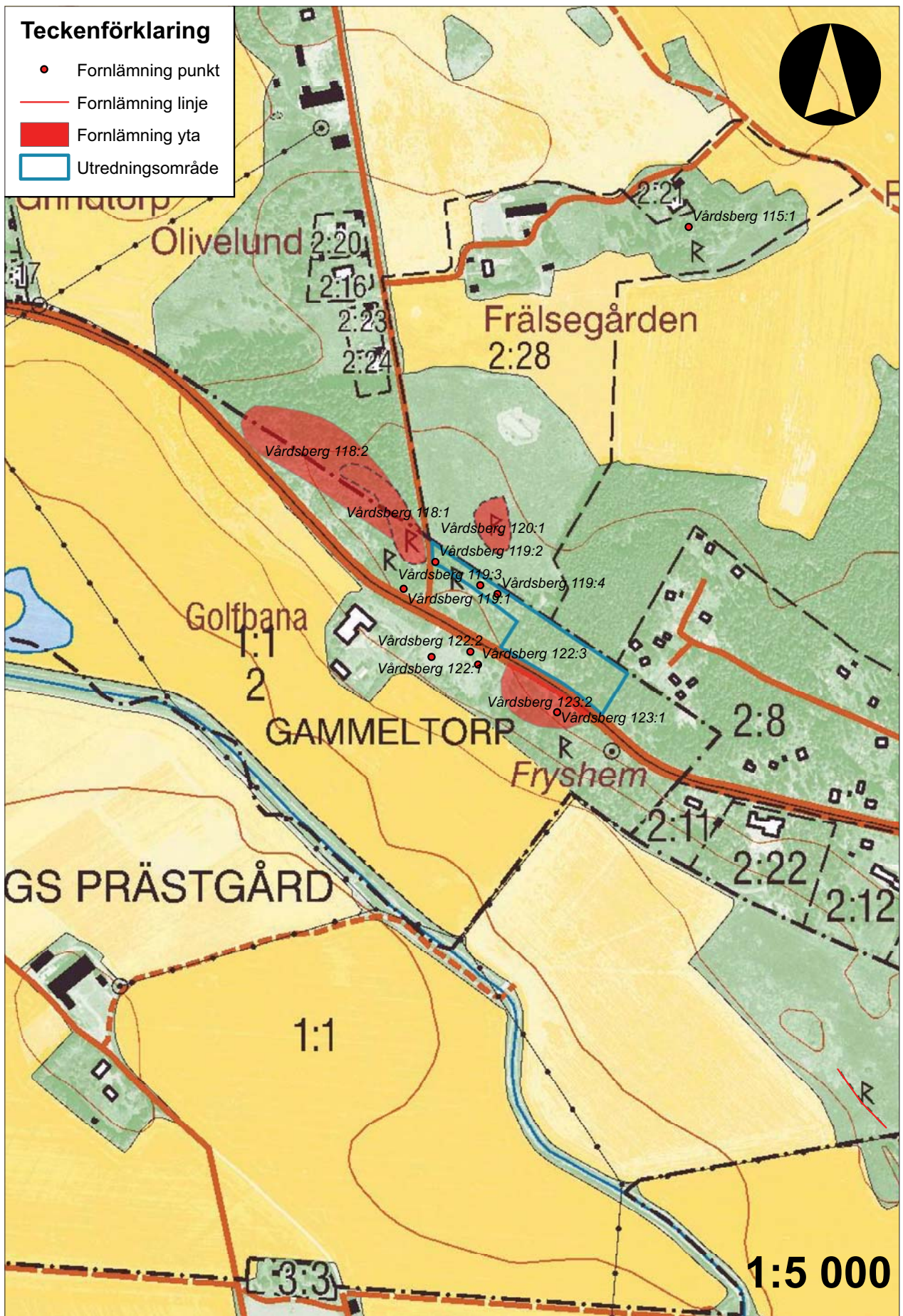
Sammanfattning

Inför planer att bygga två enfamiljshus inom fastigheten Gammeltorp 1:1, utförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning i enlighet med länsstyrelsens beslut. Vid den aktuella arkeologiska förundersökningen undersöktes en yta på 7 580 m². I ett av dessa schakt, schakt 8, som ligger i undersökningsområdets sydöstra del, framkom ett 3x2 m stort område med kraftigt kulturpåverkad jord och med skärvsten direkt under torven (ÖLM 1). Vid sondning kunde fastställas att kulturlagret var upp till 0,45 m djupt. Detta kulturlager undersöktes inte vidare utan schaktet återfylldes och området prickades in med DGPS.

I undersökningsområdets nordvästra del finns RAÄ 119:2-4. Dessa fornlämningar utgörs av en skärvstenshög och två stensättningar. Ytan med dessa fornlämningar samt det ovan beskrivna kulturlagret får inte omfattas av den planerade exploateringen utan ytterligare beslut av länsstyrelsen.

Mattias Schönbeck
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur Digitala fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Inledning och bakgrund

Inom norra delen av fastigheten Gammeltorp 1:1 planeras byggnation av två enfamiljshus. I nära anslutning till aktuellt område finns flera registrerade fornlämningar. Sammanlagt berördes en yta på 7 580m² av förundersökningen. Fält- och rapportarbetet utfördes av undertecknad, efter beslut från länsstyrelsen. Arbetet i fält utfördes 2005-07-04. Uppdragsgivare och kostnadsansvarig var Gammeltorp AB.

Topografi och fornlämningsmiljö

I det nu aktuella undersökningsområdet och i dess närhet finns ett flertal kända fornlämningar: RAÄ 118; som utgörs av ett gravfält och en skärvtenshög samt RAÄ 119 som utgörs av två stensättningar och två skärvtenshögar. Vidare finns RAÄ 123 som är registrerad som en stensättning. I samband med förstagångsinventeringen 1945 registrerades RAÄ 123 som ett gravfält med ytterligare tre stensättningar samt en ursprungligen rest sten. Vid revideringen av fornminnesregistret 1980 kunde dock dessa fyra gravar ej återfinnas. Ytterligare ett gravfält finns registrerat norr om aktuell fastighet (RAÄ 120). Detta gravfält utgörs av ca 5 runda stensättningar. I anslutning till gravfältet finns ytterligare enstaka spridda stensamlingar samt block vilka möjligen kan utgöra ytterligare fornlämningar. Inom Gammeltorp 1:1 har tidigare funnits tre fornlämningar; två stensättningar och en förmodad skärvtenshög (RAÄ 122). Dessa borttogs utan föregående undersökning på 1970-talet i samband med anläggandet av en industritomt.

I samband med anläggandet av Vårdsbergs golfbana, som ligger inom fastigheten, utfördes en arkeologisk utredning etapp 2 varvid rikligt med boplatserelaterade lämningar kunde konstateras (Schönbeck 1998, rapport i manus). De ¹⁴C-prov som togs i samband med den undersökningen gav dateringar till bronsålder (Ua-13516).

Ortnamn

Sockennamnet Vårdsberg har fått sitt namn från kyrkbyn. Den innehåller troligen det fornsvenska *vardher* vilket betyder vakt eller vakthållning och åsyftar på en forntida vårdkaseplats på den mindre höjd där kyrkan ligger. Även kyrkans ursprungliga konstruktion, som rundkyrka, kan mycket väl ha fungerat som ett passivt fortifikationsbyggnadsverk. Vårdsberg äldsta skriftliga belägg Vaardhbergh är från 1282.

Gårdsnamnet Gammeltorps äldsta skriftliga belägg är från år 1565. Bebyggelsenamn med slutledet -torp utgör den talrikaste namngruppen i Sverige. Namntypen blir vanlig under medeltiden, åtminstone

på 1100-talet. De flesta forskare är numera överens om att den äldsta germanska innebörden av torp är 'stängsel, inhägnad'. Ur denna innebörd har sedan namnet utvecklats från 'inhägnat område' till 'betesmark' och till 'nybygge på betesmark' (Pamp 1988:43f, Wahlberg 2003).

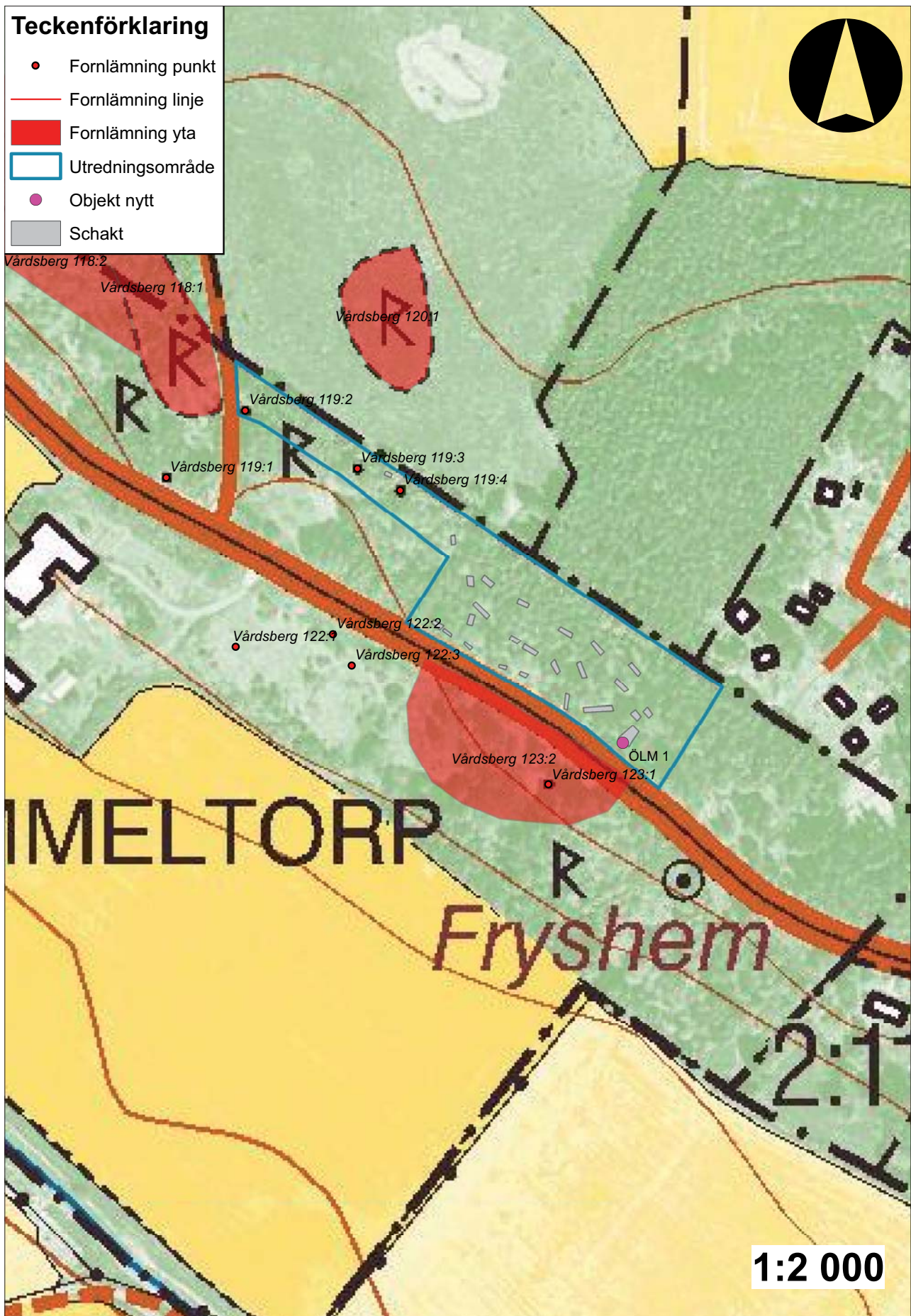
Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att fastställa om fast fornlämning skulle beröras av det planerade markgreppet. Den arkeologiska förundersökningen kom att utföras genom sökschaktning med hjälp av grävmaskin inom de ytor som skulle beröras av de planerade markarbetena. De fornlämningar som påträffades kom att undersökas genom handgrävning och dokumenteras genom beskrivning, fotografering och inmätning med DGPS. Resultatet kommer att ligga till grund för länsstyrelsen i deras vidare bedömning av ärendet

Resultat

I samband med den aktuella arkeologiska förundersökningen undersöktes 7 580 m² varav intensivt totalt 300 m² fördelade på 25 sökschakt. I ett av dessa schakt, schakt 8, som ligger i undersökningsområdets sydöstra del, framkom ett 3x2 m stort område med kraftigt kulturpåverkad jord och med skärvtens direkt under torven. (ÖLM 1). Vid sondning kunde fastställas att kulturlagret var upp till 0,45 m djupt och att skärvtens förekom även ner mot lagrets botten. Detta kulturlager undersöktes inte vidare, då denna del av undersökningsområdet ej direkt kommer att beröras av de planerade markarbetena. Schaktet återfylldes och området mättes in med DGPS. Möjligen är detta kulturlager resterna efter en skadad skärvtenshög. Närheten till en större väg och att de övre delarna uppvisade tecken på att vara omrörda talar för att skärvtenshögen skadats i samband med tidigare vägbygge.

I undersökningsområdets nordvästra del finns RAÄ 119:2-4. Dessa fornlämningar utgörs av en skärvtenshög och två stensättningar. Tidigare planer var att en tillfartsväg skulle anläggas här. Med anledning av fornlämningarna skrinlades dessa planer. Tillfartsvägen får dras längre söder ut, utmed den befintliga golfbaneparkeringen. Ytan med fornlämningarna RAÄ 119: 2-4 samt det ovan beskrivna kulturlagret ÖLM 1, får inte omfattas av den planerade exploateringen utan ytterligare beslut av länsstyrelsen.

Figur 3. Utdrag ur Digitala fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:2 000.

Referenser

Arkiv

Fornminnesregistret, FMIS, Riksantikvarieämbetet.
Språk- och Folkminnesinstitutet (SOFI), Namnavdel-
ningen, Uppsala.

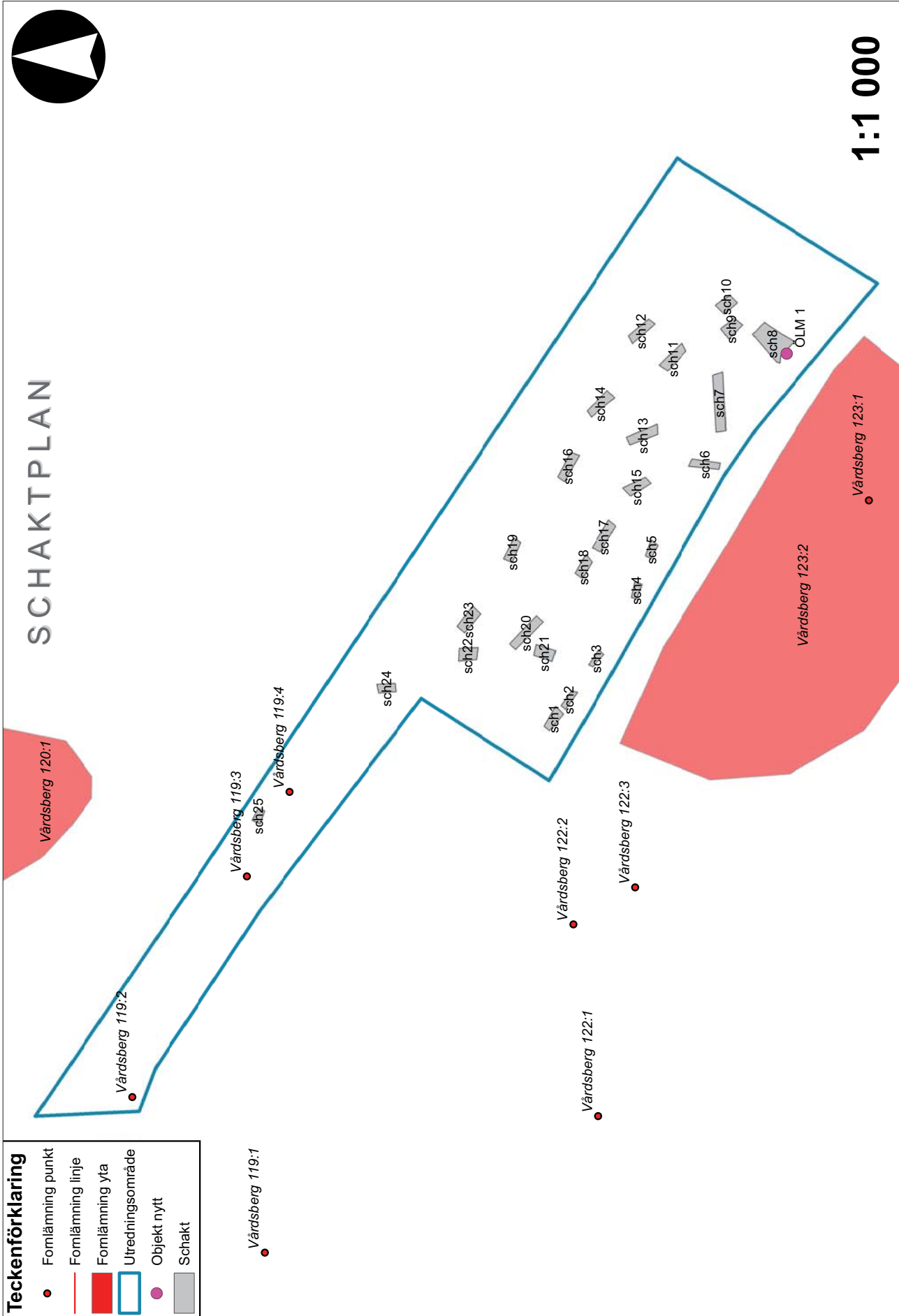
Östergötlands läns museums topografiska arkiv.

Litteratur

Pamp, B. 1988. *Ortnamnen i Sverige*. Studentlittera-
tur. Lund.

Schönbeck, M. Inför anläggandet av Vårdsbergs golf-
bana, Gammeltorp 1:1 i Vårdsbergs
socken. Rapport i manus. Östergötlands läns mu-
seum.

Wahlberg M (red). 2003. *Svenskt ortnamnslexikon*.
Utarbetat inom Språk- och folkminnesinstitutet
och Institutionen för nordiska språk vid Uppsala
universitet. Uppsala.

Figur 4. Schaktplan. Skala 1: 1 000.

Tekniska uppgifter

Fastighet	Gammelorp 1:1
Socken	Vårdsberg
Kommun	Linköping
Landskap	Östergötland
Län	Östergötland
Fornlämningsnummer	RAÄ 119:2-4
Ekonomiska kartans blad	085 59 (8F5j)
Koordinater	X6476490 – 6476663 Y1496792 - 1496986
Koordinatsystem	RT 90 2,5 gon W
Höjdsystem	RH 00
Länsstyrelsens beslut	2005-06-29
Länsstyrelsens handläggare	Carin Claréus
Länsstyrelsens diarienummer	431-8816-05
ÖLM diarienummer	348/05
ÖLM kontonummer	530320
Uppdragsgivare	Gammelorp AB
Kostnadsansvarig	Gammelorp AB
Projektledare	Mattias Schönbeck
Personal	-
Fältarbetstid	2005-07-04
Totalt undersöktes	7 580 m ²
Därav intensivt	ca 300 m ²
Fynd	Nej
Foto	Nej
Analys	Nej
Grafik	Mattias Schönbeck
Renritning	-
Grafisk form	Johan Levin
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket dnr 507-99-499
ISSN 1403-9273	Rapport 2007:37 © Östergötlands länsmuseum

Inför planer att bygga två enfamiljshus inom fastigheten Gammeltorp 1:1, utförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning i enlighet med länsstyrelsens beslut. Vid den aktuella arkeologiska förundersökningen undersöktes en yta på 7 580 m². I ett av dessa schakt, schakt 8, som ligger i undersökningsområdets sydöstra del, framkom ett 3x2 m stort område med kraftigt kulturpåverkad jord och med skärvsten direkt under torven (ÖLM 1). Vid sondning kunde fastställas att kulturlagret var upp till 0,45 m djupt. Detta kulturlager undersöktes inte vidare utan schaktet återfylldes och området mättes in med DGPS.

I undersökningsområdets nordvästra del finns RAÄ 119:2-4. Dessa fornlämningar utgörs av en skärvstenshög och två stensättningar. Ytan med dessa fornlämningar samt det ovan beskrivna kulturlagret får inte omfattas av den planerade exploateringen utan ytterligare beslut av länsstyrelsen.